

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Maahanmuuttajataustaisten journalistien koulutus Haaga-Heliassa

Suomessa asuu paljon maahanmuuttajia, mutta suomalainen journalismi on kuitenkin pitkään ollut varsin yksiäänistä. Journalismia on tehty kotimaisilla kielillä, ja toimittajat ovat perinteisesti olleet näiden kielten puhujia. Maahanmuuttajatoimittajat voisivat kuitenkin tarjota suomalaiselle journalismille paljon ja rikastuttaa sitä omalla monipuolisella osaamisellaan, kielillään ja näkökulmillaan.

Julkaistu: 20. maaliskuuta 2024 | Kirjoittanut: Taija Hämäläinen

Haaga-Helian journalismin koulutusohjelma tarttui tähän yksiäänisyyden epäkohtaan, ja vuonna 2019 alkoi ensimmäinen maahanmuuttajataustaisille journalisteille suunnattu koulutuskokonaisuus, johon valittiin neljätoista Suomessa asuvaa opiskelijaa kahdestatoista eri maasta. Nyt lukuvuonna 2023–2024 käynnissä on jo kolmas koulutus, ja vaikka kurssien sisältö ja toimintatavat ovat muuttuneet vuosien aikana jonkin verran, päätavoite on edelleen sama: tukea maahanmuuttajataustaisten journalistien työllistymistä Suomessa ja monimuotoistaa yhteiskuntaa.

Ensimmäistä koulutuskokonaisuutta suunniteltaessa oli vielä hiukan epävarmaa, onko Suomessa maahanmuuttajajournalisteja, ovatko he kiinnostuneet alan koulutuksesta ja löytävätkö potentiaaliset osallistujat koulutuksemme. Epävarmuus oli kuitenkin turhaa, ja kaikkiin kolmeen

koulutukseen on riittänyt hakijoita. Jokunen opiskelija on halunnut virkistää kielellistä tai ammatillista osaamistaan osallistumalla useampaankin koulutukseen, mutta myös uusia tulijoita on riittänyt. Kiinnostuksesta ja tarpeesta päästä opiskelemaan juuri maahanmuuttajataustaisille journalisteille suunnattuun koulutukseen kertoo myös se, että osa opiskelijoista matkustaa opiskelemaan Helsinkiin pääkaupunkiseudun ulkopuolelta asti.

Opiskelijavalinnoissa on kiinnitetty huomiota sekä journalistiseen osaamiseen ja kokemukseen että suomen kielen taitoon. Samalla suomen kielitaitotasolla olevia hakijoita ei kuitenkaan ole koulutusten opiskelijavalintavaiheessa riittänyt kokonaisuksi ryhmiksi, ja siksi mukaan on joustavasti otettu sekä lähes äidinkielisesti suomea osaavia, vain suomen alkeet hallitsevia ja kielitaidoltaan tältä väliltä olevia opiskelijoita. Suomen kielitaitotasot ovat siis vaihdelleet A2-tasolta C-tasolle, mutta suurin osa opiskelijoista on ollut kielitaidossaan vahvalla B-tasolla.

Koulutuksiin valitut opiskelijat ovat olleet kotoisin useista eri maista ja kulttuureista, eli joukon äidinkielen ja muiden osattujen kielten kirjo on vaikuttava. Tämä onkin tärkeää: monipuolinen kielitaito, kulttuurinen osaaminen ja kontaktit voivat journalistille mahdollistaa yhteydet monenlaisiin henkilöihin ja pääsyn paikkoihin, jotka eivät kielitaitoesteen takia avaudu tyypilliselle suomalaiselle suomenkieliselle toimittajalle.

Koulutusten sisältö

Opetuksessa on keskitytty journalismin eri osa-alueisiin ja niiden erityispiirteisiin juuri Suomessa. Suomalaisen journalismin käytäntöihin on tutustuttu monelta kannalta: koulutuksissa on muun muassa perehdytty journalistin ohjeisiin ja lainsäädäntöön sekä pohdittu tiedon luotettavuutta ja työelämän käytäntöjä juuri suomalaisessa kontekstissa. Monista asioista on keskusteltu paljon yhdessä, koska toimintatavat eri puolilla maailmaa eri kulttuureissa ovat hyvin erilaisia, ja tämä herättää kiinnostavaa ajatustenvaihtoa.

Tärkeää koulutuksissa on kuitenkin ollut keskustelujen lisäksi konkretia ja juttujen tekeminen itse, koska tekemällä oppiminen on osoittautunut toimivaksi tavaksi oppia ja opettaa tässä kokeneille ammattilaisille suunnatussa koulutuksessa. Opiskelijat ovat päässeet kirjoittamisen

lisäksi myös valokuvaamaan, tekemään videoita ja tutustumaan monipuolisesti suomalaiseen journalismin kenttään sekä kulttuuriin eri opettajien johdolla.

Opettajia Haaga-Helian kolmessa koulutuksessa on ollut mukana kymmenenkunta, ja he ovat olleet paitsi Haaga-Helian omia journalismin ja suomen kielen opettajia, myös talon ulkopuolisia juuri näihin koulutuksiin palkattuja aiheesta kiinnostuneita journalismin ammattilaisia. Opettajien lisäksi koulutuksessa on ollut myös vierailijoita, jotka ovat tulleet kertomaan opiskelijoille omista erityisaloistaan ja siten lisäämään osaamista suomalaisesta mediakentästä ja journalismista.

Kirjoittaminen on kuitenkin ollut koulutuksen tärkein osa-alue, ja tammikuussa 2024 opiskelijat pääsivät kirjoittamaan myös aivan uudenlaiseen julkaisuun, kun Haaga-Helia julkisti uuden monikielisen median, Satakielen (<https://satakieli.haaga-helia.fi/fi/>). Kaikki suomalaiset ja Suomessa asuvat eivät suinkaan seuraa suomenkielistä mediaa, ja Satakielen on tarkoitus julkaista ajankohtaista ja monipuolista luettavaa sekä podcasteja ja videoita kuunneltaviksi ja katsottaviksi eri kielillä puhuville yhteisöille sekä moniäänistää journalismia. Satakielen juttujen kieliä ovat suomen lisäksi ukraina, venäjä, arabia ja englanti. Opiskelijat ovat löytäneet Satakieleen monenlaisia kiinnostavia juttuaiheita; julkaisussa kerrotaan tällä hetkellä eri kielillä mm. kansalaisuuslain uudistuksista, ensimmäisestä saamelaisesta turvapaikanhakijasta, maahanmuuttajien ja suomalaisen työmarkkinan kohtaamisesta sekä suomalaisista eläinklinikoista.

Koulutusten käytännöt

Kaksi ensimmäistä koulutusta järjestettiin niin, että opiskelua Haaga-Heliassa Pasilassa oli kerran viikossa. Keväällä 2023 alkoi kolmas koulutus, joka parempien resurssien ansiosta on poikennut aiemmista niin, että vain perjantaisin tapahtuvan opiskelun sijaan opiskellaan ja työskennellään täyspäiväisesti koko arkiviikon ajan. Opiskelijoilla on Haaga-Heliassa opiskelun vastapainona myös talon ulkopuolella toimituksissa toteutettavaa harjoittelua. Koululla ollaan kolmen viikon jakson ajan, ja sen jälkeen opiskelijat harjoittelevat seuraavat kolme viikkoa toimituksissa. Tällaista osin koululla ja osin toimituksissa tapahtuvaa järjestelyä on jatkettu lähes koko koulutuksen ajan, eli

opiskelijoille ja mediataloille ehtii kertyä varsin hyvin kokemusta yhdessä työskentelystä ja sen tarjoamista monipuolisista mahdollisuuksista.

Eri mediat ovat tarttuneet aktiivisesti tilaisuuteen saada harjoittelija, ja opiskelijat tekevät harjoittelujaksonsa mm. Helsingin Sanomissa, YLEssä, MTV3:ssa, Avussa, Eevassa, Suomen journalistiliitossa ja Suomen Kuvalehdessä. Toiveena harjoittelujen alussa oli, että opiskelijat pääsevät paitsi totuttelemaan suomalaisiin toimituksiin ja niissä toimimiseen, myös käyttämään taitojaan, osaamistaan ja kontaktejaan ja näin mahdollistamaan toimituksissa juttuja, joita ei ehkä pelkästään suomalaistoimittajien kesken pystyttäisi toteuttamaan - ainakaan yhtä sujuvasti ja luontevasti.

Vuoden 2024 alussa harjoittelujen ollessa lopuillaan opiskelijat kertoivat, että vaikka journalismi on journalismia kaikkialla, harjoittelu suomalaisessa toimituksessa on konkreettisesti opettanut paljon uutta ja kiinnostavaa sekä alasta että suomalaisesta työelämästä. Tästä syystä harjoittelu on ollut heidän mielestään hyvin tärkeä osa opintokokonaisuutta.

Journalistiopiskelijat ovat harjoittelujaksoillaan tehneet paljon juttuja, ja niitä on myös julkaistu monissa eri medioissa. Opiskelijat ovat lisäksi päässeet erilaisille juttukeikoille ja tutustumaan monipuolisesti toimitusten toimintakulttuureihin. Julkaistut jutut ovat käsitelleet monenlaista, ja suuressa osassa näkökulma on nimenomaan maahanmuuttajan.

Maahanmuuttajataustaisuus käy ilmi esimerkiksi jutusta, jossa mietitään ulkopuolisesta näkökulmasta, miksi suomalaiset ostavat pullovetä tässä puhtaan veden maassa. Tai jutussa, jossa käsitellään uuteen maahan muuttavan henkilön siirtolaissurua; tunnetta, joka muistuttaa kotimaan, ystävien ja perheen menetyksestä.

Ukrainalaistaustainen opiskelija on lähestynyt kotimaataan omasta kulmastaan lukuisissa artikkeleissaan, ja toinen opiskelija pohtinut presidentinvaaleja juuri maahanmuuttajan näkökulmasta. Eräs journalisti kertoo, kuinka samassa kauneushoitolassa käyminen yhyttää Suomessa asuvat venäläiset ja ukrainalaiset naiset, ja kaukaa Venäjältä tuleva opiskelija esittelee suomalaisittain eksoottista jakutialaista elokuvatuotantoa.

Joissain artikkeleissa toimittajan tausta ei kuitenkaan nouse millään lailla esille vaan juttu voisi olla myös suomalaistoimittajan tekemä. Tämäkin on tärkeää: näitä toimittajia ei tarvitse lokeroida vain maahanmuuttajiksi ja maahanmuuttajiin liittyvistä asioista kirjoittavaksi joukoksi, vaan he voivat toki suomalaistoimittajien tavoin kirjoittaa aiheesta kuin aiheesta.

Harjoittelujen sujumisesta keskustellessamme useampi opiskelija sanoi, että jalan saaminen oven väliin on ollut aivan oleellinen asia harjoittelujaksoilla. Toimituksissa työskenteleminen ja juttujen tekeminen on näyttänyt sekä harjoittelussa oleville opiskelijoille että heidän ohjaajilleen toimituksissa, että konsepti toimii ja toimittajan äidinkielen ei aina tarvitse olla suomi. Kokemus suomalaistoimittajien ja maahanmuuttajataustaisten journalistien työskentelystä yhdessä johtaa toivottavasti myös pidempiaikaiseen yhteistyöhön ja jopa pysyviin työpaikkoihin.

Suomen kieli journalismikoulutuksissa

Opiskelijoiden suomen kielen taitojen kirjavuus on aiheuttanut sen, että koulutuksissa on pitänyt jonkin verran eriyttää ja miettiä kielivalintoja. Olemme päätyneet käyttämään mahdollisimman paljon suomea, mutta tarvittaessa opetuksessa ja muissakin tilanteissa puhutaan joustavasti myös englantia tai muita kieliä.

Koulutuksissa on ollut heti ensimmäisestä toteutuksesta lähtien mukana journalismin opettajien lisäksi suomen kielen opettaja. Koska opiskelijoiden suomen taitotaso vaihtelee paljon, esimerkiksi yhteistä, kaikille hyödyllistä ja osuvaa kielen rakenteeseen liittyvää asiaa ei juuri ole. Suomen kielen opettaja ei siis varsinaisesti opeta kieltä vaan on koulutuksessa mukana hieman toisenlaisessa roolissa: selkokielistämässä toimintaa, toimimassa puhekumppanina ja auttamassa opiskelijoita henkilökohtaisesti käänöksissä, tekstien muokkaamisessa ja asioissa, joissa kukin kielitaitonsa rajoissa apua tarvitsekaan. Kielen lisäksi koulutuksissa on myös avattu monenlaisista kulmista suomalaista kulttuuria ja erityisesti toimitusten toimintakulttuuria, ja näistäkin asioista koulutuksissa on keskusteltu suomen opettajan kanssa.

Suomen kielen käyttöön kannustaminen ja kielen käyttäminen heti alusta lähtien ovat olleet koulutuksissa isoja ja merkityksellisiä asioita. Kun suomen opettajan ja muiden opettajien kanssa puhutaan alusta lähtien pääasiassa vain suomea, tästä kertyy kokemusta, rohkeutta ja

sitkeyttä myös Haaga-Helian ulkopuolella harjoittelujaksoilla toimituksissa ja yleisesti arjessa toimimiseen. Tämä on ollut hyödyllistä, sillä journalistiopiskelijat kertovat suomen opettajien usein kuulemaa harmillista asiaa: monet vaihtavat kutakuinkin automaattisesti englantiin puhuessaan maahanmuuttajien kanssa, jolloin puhekumppaneille ei edes anneta mahdollisuutta harjoitella ja käyttää suomen kielen taitoaan.

Toimitusharjoittelujaksoilta toivoimme ja pyysimmekin, että suomalaiset toimittajat käyttäisivät maahanmuuttajajournalistien kanssa puhuessaan suomea aina, kun se on mahdollista eivätkä lipsahtaisi ehkä helpompaan vaihtoehtoon eli englannin käyttöön. Toisaalta muutaman opiskelijan englannin kielen taito on heikohko, eli heidän kanssaan suomi on automaattisesti luontevin vaihtoehto. Harjoittelussa opiskelijoiden tottumus suomen kielen puhumiseen ja kuuntelemiseen kuitenkin kasvaa riippumatta heidän kielitaitotasostaan. Samalla kasvaa toivottavasti myös toimituksissa yhdessä harjoittelijoiden kanssa työskentelevien toimittajien tottumus työskennellä suomeksi, vaikka puhekumppanin suomen kieli ei aivan äidinkielen omaista olisikaan.

Koulutukset ovat saaneet opiskelijoilta hyvää palautetta, mistä kertoo myös se, että moni on hakenut koulutuksensa jälkeen seuraavallekin toteutukselle oppiakseen lisää suomalaisesta journalismista ja päästäkseen siihen syvemmälle harjoittelujen myötä. Herkullisimmillaan palautteessa on verrattu koulutusta karkkipäivään, koska se on niin makea juttu.

Taija Hämäläinen, FM, toimii Haaga-Helia-ammattikorkeakoulussa suomen kielen ja viestinnän lehtorina. Hänellä on kokemusta suomen kielen lehtorin tehtävistä Suomen lisäksi myös Yhdysvalloista ja Kiinasta, ja hänen kiinnostuksen kohteitaan opetuksen kehittämisen lisäksi ovat mm. kansainvälinen kehittämisyhteistyö ja monikulttuurisuus.

Artikkeliin viittaaminen

Hämäläinen, T. (2024). Maahanmuuttajataustaisten journalistien koulutus Haaga-Heliassa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2024/maahanmuuttajataustaisten-journalistien-koulutus-haaga-heliassa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2024/maahanmuuttajataustaisten-journalistien-koulutus-haaga-heliassa>)